

Agata Arkabus

Działania biblioteki pedagogicznej
w kształtowaniu kompetencji kluczowych
przez organizowanie i koordynowanie prac
sieci współpracy i samokształcenia
w zakresie promowania czytelnictwa

Tekst: **Agata Arkabus**

Doktor nauk humanistycznych z zakresu bibliologii. Ukończyła studia doktoranckie Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; absolwentka pedagogiki wczesnoszkolnej z bibliotekoznawstwem we Wszechnicy Świętokrzyskiej oraz bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach. Doświadczony nauczyciel wychowania przedszkolnego oraz pracownik Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie. Ekspert dobrych zmian w edukacji (MEN); współpracuje z instytucjami edukacyjnymi w Polsce (Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach, Śląskie Centrum Społeczeństwa Informatycznego w Katowicach, Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich). Jest członkiem ogólnopolskiego serwisu E-pedagogiczna SBP, publikuje materiały metodyczne w elektronicznym czasopiśmie branżowym „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”.

Konsultacja merytoryczna:

Anna Płusa

Redakcja i korekta:

Małgorzata Skibińska

Projekt okładki:

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład:

Małgorzata Skibińska

Warszawa 2017

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Kultura czytelnicza dzieci i młodzieży	4
Kompetencje czytelnicze w wychowaniu	4
Sieć współpracy i samokształcenia: „Rola rodziny w kształtowaniu kompetencji czytelniczych u dzieci”	5
Pierwsze spotkanie	6
Drugie spotkanie	8
Trzecie spotkanie	8
Thinglink – materiały pomocnicze dla nauczycieli	10
Thinglink – instrukcja korzystania z serwisu	10
Podsumowanie	11

Kultura czytelnicza dzieci i młodzieży

Kultura czytelnicza młodego pokolenia podlega przeobrażeniom, ewoluuje. Jest to związane z postępującymi zmianami technologicznymi, dostępnością i wykorzystaniem różnorodnych form spędzania czasu, rodzajem nowych książek i czasopism dostępnych w internecie.

Pojęcie 'kultury czytelniczej' jest wieloznaczne i złożone; stosowane są zamienne nazwy: 'kultura czytania', 'kultura czytelnicza', 'przygotowanie czytelnicze', 'dojrzałość czytelnicza'.

Ważne w kulturze czytelniczej są także elementy wpływające na jej rozwój, takie jak: dyspozycje motywacyjne, zachowania czytelnicze, dyspozycje instrumentalne (kompetencje czytelnicze) oraz funkcje lektury w samorealizacji¹.

Kultura czytelnicza powinna być kształtowana od najmłodszych lat. Istotną rolę odgrywa tu środowisko rodzinne, w którym dzieci nabywają różne wzorce, poznają normy funkcjonujące w społeczeństwie, kształtują wartości. Jeśli członkowie rodziny chętnie sięgają po książki i czasopisma, także dziecko w późniejszych latach swojego życia będzie wykorzystywać czytanie jako formę relaksu lub poszerzania wiedzy i wiadomości.

Równie ważną rolę w zakresie kształtowania kompetencji i zamiłowań czytelniczych odgrywają także placówki przedszkolne i szkolne oraz inne instytucje związane z krzewieniem kultury i edukacji, np. biblioteki pedagogiczne i publiczne, świetlice środowiskowe, domy kultury.

Kompetencje czytelnicze w wychowaniu

Ważnym elementem kultury czytelniczej jednostki są dyspozycje instrumentalne – wiedza i umiejętności czytelnicze, zwane także kwalifikacjami albo kompetencjami czytelniczymi lub przygotowaniem czytelniczym, które obejmują:

- umiejętność korzystania z instytucji udostępniających dokumenty piśmiennicze (biblioteki, księgarnie, archiwa, ośrodki informacji);
- umiejętność posługiwania się źródłami informacji o dokumentach (katalogi, kartoteki, bibliografie drukowane oraz online);
- umiejętność poszukiwań literatury;
- stosowanie różnych technik czytania;
- szybkie odnajdowanie informacji w książkach i czasopismach na podstawie znajomości struktury układu ich treści;
- umiejętność trafnego, krytycznego odbioru różnego rodzaju tekstów;
- odczytywanie dzieła literackiego w kategoriach artystycznych;
- gotowość przyjęcia nowych (awangardowych) zjawisk literackich².

¹ A. Więk, *Kształtowanie kultury czytelniczej: rola biblioteki*, „Biblioteka i Edukacja”, nr 2/2016 [online, dostęp dn. 01.03.2018].

Jak ważne jest czytelnictwo i jego pozytywny wpływ na rozwój dzieci – wie o tym każdy nauczyciel. Podkreśleniem istoty czytelnictwa było także ogłoszenie w roku szkolnym 2016/2017 przez Ministerstwo Edukacji Narodowej jednego z głównych kierunków polityki oświatowej: „upowszechnianie czytelnictwa, rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży”. W upowszechnianie powyższego priorytetu włączyły się różne placówki oświatowe, w tym biblioteki pedagogiczne. Promocja czytelnictwa obejmowała różnorodne działania inicjowane wśród dzieci i młodzieży, ale także nauczycieli oraz rodziców.

Sieć współpracy i samokształcenia: „Rola rodziny w kształtowaniu kompetencji czytelniczych u dzieci”

W Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych przydzielono bibliotekom pedagogicznym zadanie, jakim jest wspomaganie szkół i placówek w realizacji zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Jedną z form wspomagania określoną przez ustawodawcę są sieci współpracy i samokształcenia. Biblioteki pedagogiczne koordynują pracę wielu sieci. Są to głównie sieci branżowe nauczycieli bibliotekarzy oraz sieci obejmujące swoim zakresem tematykę związaną z dotychczasową działalnością bibliotek. Wiele z nich dotyczy biblioterapii, wykorzystania TIK w edukacji bądź bezpieczeństwa w sieci. Koordynatorzy do prowadzenia sieci często wykorzystują różne platformy internetowe umożliwiające kontakt z uczestnikami, prowadzenie forum, wymianę doświadczeń przez udostępnianie plików z wypracowanymi materiałami.

Nauczyciele bibliotekarze Publicznej Biblioteki Pedagogicznej RODN „WOM” w Częstochowie oraz jej filii od wielu lat koordynują prace różnych sieci o zasięgu ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym. Tematyka sieci dostosowywana jest do potrzeb nauczycieli bibliotekarzy oraz nauczycieli innych przedmiotów nauczania. Począwszy od roku 2013 w PBP RODN „WOM” w Częstochowie zorganizowano i poprowadzono sieci z następujących obszarów tematycznych:

- promocja czytelnictwa („Inspirowanie i promowanie edukacji czytelniczej i medialnej”; „Tworzenie materiałów promocyjnych z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej”);
- biblioterapia („Biblioterapia w profilaktyce uzależnień dzieci i młodzieży”; „TIK i biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej”);
- wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu („Multimedialna strona biblioteki szkolnej”; „Wspomaganie szkół i placówek w zakresie stosowania TIK – wykorzystanie technologii i otwartych zasobów w procesie edukacyjnym”; „Tworzenie materiałów promocyjnych z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej”);

² Czytelnictwo, [hasło w:] *Encyklopedia PWN* [online, dostęp dn. 01.03.2018].

- wykorzystywanie otwartych zasobów edukacyjnych i bezpieczeństwa w sieci („Działania biblioteki szkolnej w zakresie bezpiecznego i kreatywnego wykorzystania zasobów sieci”).

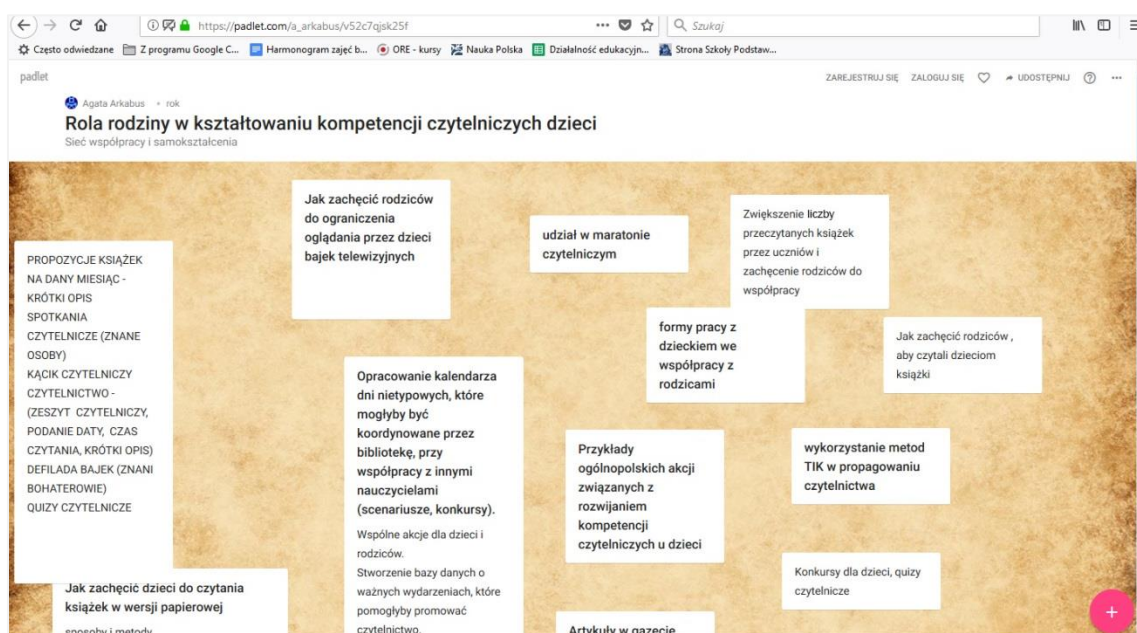
Nauczyciele bibliotekarze w ramach wspomagania pełnią również funkcje ekspertów, prowadzą wideokonferencje, webinaria oraz lekcje otwarte.

W odpowiedzi na potrzeby nauczycieli pracownicy Publicznej Biblioteki Pedagogicznej RODN „WOM” w Częstochowie – Agata Arkabus i Anna Płusa (koordynatorzy sieci) – zorganizowali sieć współpracy i samokształcenia zatytułowaną „Rola rodziny w kształtowaniu kompetencji czytelnich dzieci”. Sieć współpracy działała w okresie od lutego do czerwca 2017 roku. Podczas spotkań stacjonarnych uczestnicy sieci dzielili się swoimi pomysłami oraz dobrymi praktykami.

Pierwsze spotkanie

Pierwsze spotkanie, podczas którego zostały omówione sprawy organizacyjne, odbyło się 20 lutego 2017 roku. Zabawa integracyjna umożliwiła uczestnikom wzajemne poznanie się. Nauczyciele określili także cele pracy sieci. Zostały one sformułowane przy wykorzystaniu propozycji zamieszczonych na wirtualnej tablicy – rodzaju planszy, na której można tworzyć obszary robocze do współpracy, dzielenia się informacjami, współtworzenia i rozwijania zagadnienia. Padlet umożliwia dodawanie wiadomości, obrazów oraz linków. Do współpracy można zaprosić konkretne osoby (wówczas tworzymy grupę zamkniętą) lub utworzyć grupę publiczną.

Poniżej wirtualna tablica wykorzystana podczas pierwszego spotkania z uczestnikami:

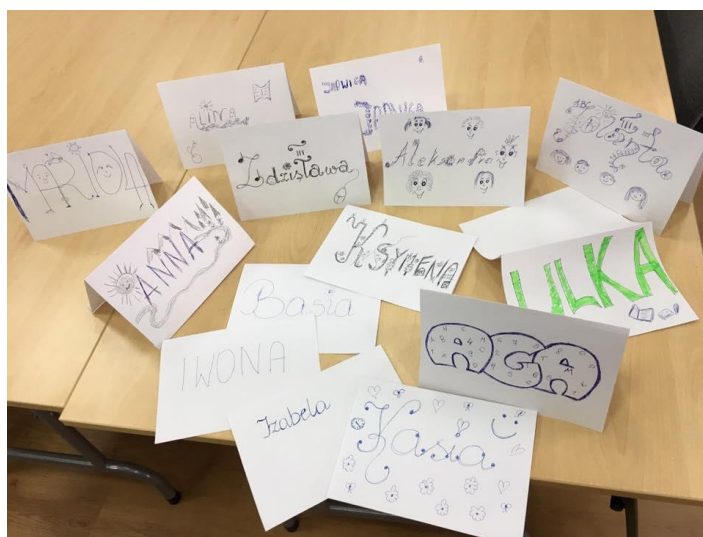
Rys. 1.

Źródło: https://padlet.com/a_arkabus/v52c7qjsk25f [online, dostęp dn. 01.03.2018].

Główne cele pracy sieci obejmowały następujące zagadnienia:

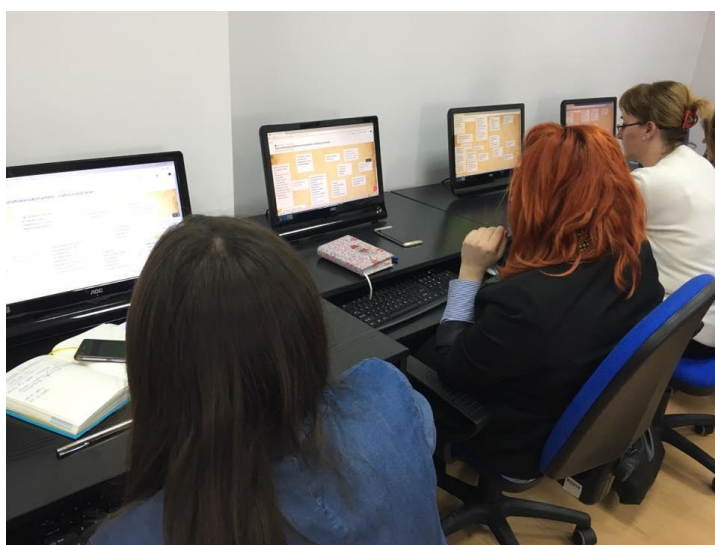
- sposoby rozwijania kompetencji czytelniczych u dzieci i młodzieży;
- promocja czytelnictwa – metody;
- formy współpracy szkoły i rodziny w zakresie działań związanych z czytelnictwem – wymiana doświadczeń;
- zebrania i udostępnienie opracowanych materiałów w formie publikacji.

W drugiej części spotkania Agata Arkabus wprowadziła uczestników w problematykę upowszechniania czytelnictwa i literatury wśród dzieci przez ich rodziców i starsze rodzeństwo. Omówiła zalety czytania tekstów literackich przez dorosłych oraz zwróciła uwagę, w jaki sposób rodzice mogą zachęcić dziecko do czytania.

Fot. 1. Integracja grupy

Źródło: Agata Arkabus

Fot. 2. Nauczyciele podczas warsztatów

Źródło: Agata Arkabus

Drugie spotkanie

29 marca 2017 r. w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie odbyło się drugie stacjonarne spotkanie sieci współpracy i samokształcenia. Tematem przewodnim zorganizowanych warsztatów były formy współpracy szkoły i rodziny w zakresie działań związanych z czytelnictwem. Pierwsza seminaryjna część szkolenia dała nauczycielom możliwość podzielenia się przykładami dobrych praktyk z zakresu współpracy szkoły z rodzicami w obszarze kształtowania kompetencji czytelniczych u dzieci i młodzieży. Powstało repozytorium pomysłów, które stanowiło część publikacji podsumowującej pracę sieci. Nauczyciele poznali także funkcjonalności serwisu [Thinglink](#) oraz zdobyli umiejętność gromadzenia materiałów promujących czytelnictwo z wykorzystaniem tej platformy. Warsztaty poprowadzili nauczyciele bibliotekarze PBPROD N „WOM” w Częstochowie - Agata Arkabus oraz Anna Płusa.

Trzecie spotkanie

Trzecie spotkanie uczestników sieci współpracy i samokształcenia, zatytułowane „Logopedia a czytelnictwo”, odbyło się 26 kwietnia 2017 roku. Ekspertem prowadzącym szkolenie była Agnieszka Rabenda-Luto – nauczyciel i logopeda Szkoły Podstawowej nr 42 im. Jana Brzechwy w Częstochowie. Prowadząca zwróciła uwagę na najczęstsze przypadki wad wymowy, które wpływają negatywnie na rozwój mowy, a w późniejszym czasie rozwoju dziecka także na umiejętność pisanie i czytania. Podczas warsztatów nauczyciele poznali interesujące metody pracy z uczniem mającym trudności z wymową oraz zabawy logopedyczne do wykorzystania w pracy indywidualnej i zespołowej. Uczestnicy dzielili się także swoimi pomysłami i doświadczeniami w zakresie niwelowania wad wymowy u dzieci oraz usprawniania umiejętności czytania i pisanie.

Fot. 3. Ćwiczenia logopedyczne

Źródło: Agata Arkabus

Fot. 4. Agnieszka Rabenda-Luto wraz z uczestnikami

Źródło: Agata Arkabus

19 czerwca 2017 r. odbyło się czwarte spotkanie – podsumowujące działalność sieci współpracy i samokształcenia. Nauczyciele zostali zapoznani z projektem publikacji opracowanej przez uczestniczki sieci: Agnieszkę Kaczmarczyk (nauczyciela wychowania przedszkolnego w Miejskim Przedszkolu nr 1 im. Misia Uszatka w Częstochowie), Aleksandrę Kupkę-Kucharską (komendanta 29. Szczepu „Barwne Iskry”, terapeutę zajęciowego w Publicznej Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Jaworznie), Iwonę Walczak (nauczyciela bibliotekarza w Szkole Podstawowej nr 21 im. Ks. Stanisława Konarskiego w Częstochowie) oraz Barbarę Wawrzak (nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej nr 21 im. Ks. Stanisława Konarskiego w Częstochowie). Autorki artykułu w ramach dobrych praktyk podzieliły się swoimi pomysłami i doświadczeniami w zakresie promowania czytelnictwa wśród dzieci i ich rodzin. Artykuł został opublikowany na stronie Webowej Biblioteki oraz w Biuletynie Nauczycieli Bibliotekarzy – ogólnopolskim czasopiśmie elektronicznym stanowiącym integralną część serwisu Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP. Następnie nauczyciele opracowali scenariusz zajęć dla rodziców oraz uczniów klas IV–VI szkoły podstawowej „Czytaj w wakacje”, który został udostępniony na licencji CC BY-NC-ND-SA. Na zakończenie odbyła się ewaluacja, podczas której uczestnicy sformułowali wnioski do dalszych działań. Praca sieci współpracy została bardzo pozytywnie oceniona w zakresie kompetencji prowadzących, organizacji pracy, realizacji celów i zasobów wykorzystywanych w pracy sieci. Nauczyciele podkreślali, że cenna była dla nich wymiana informacji i doświadczeń oraz nawiązanie współpracy grupowej związanej z promocją czytelnictwa. Docenili również miłą atmosferę panującą na zajęciach. Uczestniczki sieci doszły do wniosku, że należy wydłużyć czas trwania sieci oraz zwiększyć liczbę spotkań.

Thinglink – materiały pomocnicze dla nauczycieli

Nauczyciele wykorzystują technologie informacyjno-komunikacyjne w swojej pracy zawodowej. Są to programy i aplikacje umożliwiające przyswajanie i utrwalanie zdobytych wiadomości lub rozwijające zainteresowania dzieci. TIK mogą również wspomagać nauczyciela w kontaktach z innymi pedagogami i rodzicami. Pomocne stają się wówczas portale społecznościowe lub wirtualne dyski. Mogą to być również programy do tworzenia prostych stron internetowych. Jednym z takich narzędzi jest ThingLink – serwis pozwalający tworzyć interaktywne prezentacje z możliwością dodawania filmów lub zdjęć.

Uczestnicy sieci współpracy wykonywali autorskie projekty związane z promocją czytelnictwa, które udostępniali na swoich stronach internetowych lub fanpage'u. Poniżej prezentuję instrukcję korzystania z portalu ThingLink.

Thinglink – instrukcja korzystania z serwisu

- 1) Otwieramy stronę: <https://www.thinglink.com>.
- 2) Rozwijamy zakładkę „Solutions”, następnie wybieramy opcję „Education”, klikamy „Get Started” i zakładamy konto.
- 3) Przy rejestracji klikamy zakładkę „Edu”, z listy rozwijanej wybieramy rolę nauczyciela („Teacher”), następnie podajemy nazwę użytkownika, e-mail, hasło (min. osiem znaków), nazwę i – opcjonalnie – lokalizację szkoły.
- 4) Po zalogowaniu w górnym menu zobaczymy:
 - Welcome – link do strony głównej.
 - My Media – nasze projekty.
 - Explore – udostępnione publicznie projekty wykonane przez innych użytkowników.
 - Projects – projekty.
 - My Students – panel zarządzania zaproszonymi użytkownikami (którym udostępniamy wcześniej wygenerowany kod umożliwiający zapisanie się do grupy)³.
 - Create – tworzenie projektu.
- 5) Tworzenie projektu:
 - Klikamy przycisk „Create”, a następnie „Upload images” – i dodajemy zdjęcie.
 - Edytujemy tytuł.
 - W zakładce „Settings” dokonujemy ustawień prywatności (prywatny lub publiczny).
 - Dodajemy znaczniki z opisami. Dwukrotne kliknięcie zdjęcia oznacza dodanie dowolnego znacznika, a kliknięcie ikonki w lewym górnym rogu umożliwia personalizację jego wyglądu. W lewym panelu bocznym możemy dodać do znacznika link z wybranym zasobem internetowym („Link or image address”), opis („Text”), tytuł („Button Title”) i pliki graficzne („Media”).

³ Korzystanie z tych funkcji wymaga wykupienia konta premium.

- Po zakończonej pracy zapisujemy projekt, klikając przycisk „Save”. Będzie on dostępny w zakładce „My media”.

Podsumowanie

Sieć współpracy i samokształcenia „Rola rodziny w kształceniu kompetencji czytelniczych dzieci” stanowiła formę wymiany doświadczeń, ale również wypracowania nowych, ciekawych propozycji dotyczących promocji czytelnictwa wśród rodzin. Zainteresowanie nauczycieli udziałem w tej formie kształcenia świadczy o ich chęci poszerzania zainteresowań i wiedzy z tego obszaru tematycznego, rozwijania kompetencji informatycznych przez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz dzielenia się swoimi pomysłami w ramach publikowania własnych materiałów dołączonych do repozytorium otwartych zasobów edukacyjnych.

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

